

А. О. Овчарова

провідний спеціаліст відділу систематизації законодавства,
правової роботи та правової освіти Управління державної
реєстрації нормативно-правових актів, правової роботи
та правової освіти Головного територіального
управління юстиції у Запорізькій області

НЕДОПУСТИМІСТЬ ЯВИЩА ДИСКРИМІНАЦІЇ У СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

*Щодня у всьому світі мільйони людей різного віку, статі, гендерної ідентичності,
віросповідання, професій тощо з різних причин зазнають дискримінації.
Правильне розуміння природи виникнення цього явища, вміння правильно визначити
та протидіяти дискримінації є першою сходинкою до її подолання.*

ЩО ТАКЕ ДИСКРИМІНАЦІЯ?

Стаття 1 Закону України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» (далі – Закон) визначає поняття «дискримінація» так: ситуація, за якої особа та/або група осіб за їх ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, інвалідності, етнічного та соціального походження, громадянства, сімейного та майнового стану, місця проживання, мовними або іншими ознаками, які були, є та можуть бути дійсними або припущеними, зазнає обмеження у визнанні, реалізації або користуванні правами і свободами в будь-якій формі, встановленій Законом, крім випадків, коли таке обмеження має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними.

ЯКІ ФОРМИ ДИСКРИМІНАЦІЇ ІСНУЮТЬ?

Форми дискримінації визначені в статті 5 Закону:

- пряма дискримінація – рішення, дії або бездіяльність, що призводять до випадку, коли до особи та/або групи осіб за їх певними ознаками ставлять-

ся менш прихильно, ніж до інших осіб в аналогічній ситуації (п. 6 ч. 1 ст. 1 Закону);

- непряма дискримінація – рішення, дії або бездіяльність, правові норми або критерії оцінки, умови

чи практика, які формально є однаковими, але під час здійснення чи застосування яких виникають чи можуть виникнути обмеження або привілеї стосовно особи та/або групи осіб за їх певними ознаками, крім випадків, якщо такі дії або бездіяльність, правові норми або критерії оцінки, умови чи практика об'єктивно виправдані метою забезпечення рівних можливостей для окремих осіб чи груп осіб реалізовувати рівні права і свободи, надані їм Конституцією і законами України (п. 3 ч. 1 ст. 1 Закону);

- підбурювання до дискримінації – вказівки, інструкції або заклики до дискримінації стосовно

особи та/або групи осіб за їх певними ознаками (п. 4 ч. 1 ст. 1 Закону);

- пособництво у дискримінації – будь-яка свідома допомога у вчиненні дій або бездіяльності, спрямованих на виникнення дискримінації (п. 5 ч. 1 ст. 1 Закону);

- утиск – небажана для особи та/або групи осіб поведінка, метою або наслідком якої є приниження їх людської гідності за певними ознаками або створення стосовно такої особи чи групи осіб напруженої, ворожої, образливої або зневажливої атмосфери (п. 7 ч. 1 ст. 1 Закону).

ЯКОЇ Б ФОРМИ ДИСКРИМІНАЦІЯ НЕ НАБУВАЛА, ВОНА БАЗУЄТЬСЯ НА ЗАПЕРЕЧЕННІ
ЧИ НЕПРИЙНЯТТІ ВІДМІННОСТЕЙ, ВИНИКАЄ В РЕЗУЛЬТАТІ
НЕПОВАГИ ДО ГІДНОСТІ Й ВІДМОВИ ВИЗНАТИ ОДНАКОВУ ЦІННІСТЬ КОЖНОЇ ЛЮДИНИ.
ПРАВА ЛЮДИНИ НЕ МОЖУТЬ БУТИ ЗАБЕЗПЕЧЕНІ У ВИПАДКУ, КОЛИ ЇХ ДОТРИМАННЯ ЗАБОРОНЕНО
АБО ОБМЕЖЕНО ЗА ОЗНАКОЮ ЕТНІЧНОГО ПОХОДЖЕННЯ ОСОБИ, КОЛЬОРУ ШКІРИ, РЕЛІГІЇ, СТАТІ,
ГЕНДЕРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ, ВІКУ, ІНВАЛІДНОСТІ ЧИ ІНШОГО СТАТУСУ.
ЦЕ ЗНАЙШЛО СВОЄ ВІДОБРАЖЕННЯ В САМІЙ ПЕРШІЙ СТАТТІ ЗАГАЛЬНОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ,
ЯКА ГОВОРИТЬ, ЩО «ВСІ ЛЮДИ НАРОДЖУЮТЬСЯ ВІЛЬНИМИ І РІВНИМИ У СВОЇЙ ГІДНОСТІ ТА ПРАВАХ».

ЩО НЕ Є ДИСКРИМІНАЦІЄЮ?

Не вважаються дискримінацією дії, які не обмежують права та свободи інших осіб і не створюють перешкод для їх реалізації, а також не надають необґрунтованих переваг особам та/або групам осіб за їх певними ознаками, стосовно яких застосовуються позитивні дії, а саме:

- спеціальний захист з боку держави окремих категорій осіб, які потребують такого захисту;
- здійснення заходів, спрямованих на збереження ідентичності окремих груп осіб, якщо такі заходи є необхідними;
- надання пільг та компенсацій окремим категоріям осіб у випадках, передбачених законом;
- встановлення державних соціальних гарантій окремим категоріям громадян;
- особливі вимоги, передбачені законом, щодо реалізації окремих прав осіб (передбачено частиною третьою статті 6 Закону).

ХТО НАДІЛЕНИЙ ПОВНОВАЖЕННЯМИ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДИСКРИМІНАЦІЇ?

Суб'єктами, наділеними повноваженнями щодо запобігання та протидії дискримінації, є:

- Верховна Рада України;
- Уповноважений Верховної Ради України з прав людини;
- Кабінет Міністрів України;
- інші державні органи, органи влади Автономної Республіки Крим, органи місцевого самоврядування;
- громадські організації, фізичні та юридичні особи (передбачено частиною першою статті 9 Закону).

КУДИ ЗВЕРТАТИСЯ У РАЗІ ЗАСТОСУВАННЯ ДО ОСОБИ ДИСКРИМІНАЦІЇ?

Відповідно до частини першої статті 14 Закону, особа, яка вважає, що стосовно неї було застосовано дискримінацію, має право звернутися із скаргою до державних органів, органів влади Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та/або до суду в порядку, визначеному законом.

ЯКА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПЕРЕДБАЧЕНА ЗА ПОРУШЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЮ ДИСКРИМІНАЦІЇ?

Згідно зі статтею 16 Закону, особи, винні в порушенні вимог законодавства про запобігання та протидію дискримінації, несуть цивільну, адміністративну та кримінальну відповідальність.

Дискримінація є одним з найбільш серйозних і поширених порушень прав людини сучасності. Багато людей ще і досі зазнають жорстокого поводження через те, ким вони є, або через те, у що вони вірять. Рівне ставлення до всіх є не тільки здоровим глуздом або ввічливістю, це – право кожного! ■